

**Nr 45.**

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anordnande af telefonförbindelse till Holmön; gifven Stockholms slott den 2 februari 1912.*

Under återopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att dels anvisa ett anslag af 14,000 kronor för anordnande af telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön, under förutsättning att Holmö byamän fullgöra sina i förbindelser af den 31 december 1910 och den 22 september 1911 gjorda åtaganden, dels ock lämna Kungl. Maj:t rätt att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet; samt

att medgifva, att den för ifrågavarande telefonanläggning erforderliga undervattenskabel må i riket införas tullfritt.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

**GUSTAF.**

*Axel Schotte.*

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans  
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den  
2 februari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,  
Statsråden: PETERSSON,  
SCHOTTE,  
BERG,  
BERGSTRÖM,  
friherre ADELSWÄRD,  
PETRÉN,  
LARSSON,  
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

Anmälan  
ang. telefon-  
kabeln till  
Gottland.

Under afdelningen angående utgifter för kapitalökning i årets statsverksproposition uttalade jag förhoppning om att under närmaste tiden kunna för Kungl. Maj:t framlägga förslag till anordnande af telefonförbindelse dels med Gottland och dels med Holmön i Västerbottens län; och beslöt Kungl. Maj:t i anledning däraf föreslå Riksdagen *dels* att för anordnande af telefonförbindelse med Gottland beräkna ett anslag för år 1913 af 900,000 kronor, *dels ock* att för anordnande af telefonförbindelse med Holmön beräkna ett anslag af 14,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna sistnämnda belopp.

Om anordnande af förstnämnda telefonförbindelse hade telegrafstyrelsen i skrifvelse den 24 november 1911 gjort framställning, utvisande att kostnaden härför beräknats uppgå till förut angifna belopp, 900,000 kronor. Med hänsyn till den högst betydande statsutgift, hvarom här är fråga, har jag genom telegrafstyrelsen sökt vinna en utredning af den beräknade trafiken å kabeln och hela företagens ekonomiska bärkraft. Den approximativa utredning, som härutinnan kunnat för närvarande lämnas, visar, att anläggningen under sannolikt en afsevärd tid framåt kommer att orsaka statsverket en betydande driftsförlust. Vid sådant förhållande anser jag frågan böra underkastas en ytterligare ingående utredning, särskildt i ekonomiskt hänseende. Först efter det denna utredning slutförts, blir det möjligt att slutgiltigt bedöma, om och under hvilka förutsättningar förslaget om ifrågavarande telefonförbindelse bör föreläggas Riksdagen. Med all sannolikhet torde därför denna fråga icke kunna hänskjutas till den nu församlade Riksdagen, hvilket jag härmed velat för Kungl. Maj:t anmäla.

Beträffande anordnandet af telefonförbindelse från fastlandet till Holmön har telegrafstyrelsen i sin skrifvelse den 24 november 1911 angående anslag för kapitalökning gjort framställning om anvisande af medel för denna anläggning. Frågan om denna telefonförbindelse har redan en gång förut varit föremål för Kungl. Maj:ts pröfning, och tillåter jag mig erinra om hvad därvid i ärendet förekom.

**Telefonkabel till Holmön.**

I skrifvelse den 11 mars 1908 till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län anhöllo åtskilliga Holmö byamän, att åtgärder måtte vidtagas för inrättande af en telefonförbindelse från lämplig punkt på fastlandet till Holmö by å Holmön. Såsom bidrag till den ifrågasatta anläggningen hade bymännen erbjudit sig att hålla för linjen erforderliga stolpar från den punkt, där telefonkabeln nådde Holmölandet, till den blifvande telefonstationen inom byn samt att för framtiden hålla lokal för stationen och aflöna föreståndaren för densamma.

Tidigare förslag.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande inhämtade yttranden i saken från lotsstyrelsen och från chefen för sjätte arméfördelningen, hvarjämte chefen för marinstaben uttalade sig i ärendet.

Lotsstyrelsen anförde därvid, att styrelsen, med hänsyn till de fördelar, som en sådan förbindelse skulle medföra för det allmänna, ansåge ifrågavarande telefonledning böra komma till stånd med anlåtande af statsmedel. Chefen för sjätte arméfördelningen vitsordade, att telefon-

ledningen i viss mån skulle blifva försvaret till gagn, och chefen för marinstabens förklarade sig anse, att ledningen ur flottans synpunkt gifvetvis vore af afsevärd nytta.

Med afseende å beskaffenheten af de erbjudanden, hvilka sökandena åtagit sig för anläggningens avvägbringande, samt på grund af ofvanberörda tillstyrkande yttranden hemställde Kungl. Maj:ts befallningshafvande i skrifvelse den 9 juli 1908, att telegrafstyrelsen måtte erhålla föreskrift att, med anlåtande af uti ansökningen anvisade enskilda bidrag, men i öfrigt på bekostnad af statsmedel, gå i författning om utförande af ifrågakvarande telefonförbindelse.

Telegrafstyrelsen, som hördes öfver denna hemställan, beräknade, att kostnaden för telefonförbindelsen skulle uppgå till 14,000 kronor, och ifrågastälde, under erinran att telegrafstyrelsen för dylika ledningars byggande vore hänvisad till länemedel, hvilka i detta fall icke kunde beräknas blifva tillräckligt räntebärande, att, därest Kungl. Maj:t funne ledningen böra komma till stånd, Kungl. Maj:t täcktes i proposition till Riksdagen göra framställning om beviljande af ett särskildt anslag å nyssnämnda belopp, 14,000 kronor.

Vid föredragning den 4 december 1908 fann emellertid Kungl. Maj:t, med afseende å hvad telegrafstyrelsen anfört och då något kontant bidrag till ledningens utförande icke blifvit utfäst, den gjorda ansökningen icke föranleda till någon vidare åtgärd.

I en vid 1911 års Riksdag inom Andra kammaren väckt motion, (n:r 197) hemställdes sedermera om ett anslag af 14,000 kronor att ställas till telegrafstyrelsens förfogande för utförande af telefonförbindelse från lämplig punkt å fastlandet till Holmön. Statsutskottet, till hvilket motionen hänvisades, yttrade i utlåtande (n:r 34), att hvad af motionären anförts i fråga om angelägenheten att åstadkomma telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön hade syntts utskottet värdt beaktande. Ehuru väl anledning finnes att antaga, att den ifrågasatta ledningen knappast torde kunna lämna skäligen ränta på den beräknade anläggningens kostnaden och ännu mindre möjlighet till amortering af samma kostnad, hade det likväl syntts utskottet, att i detta fall sådana omständigheter föreläge, som innebure fullgiltiga skäl att afstå från fordran på att anläggningens inkomster skulle kunna lämna tillgång till ränta och amortering å därpå nedlagd kostnad. Af den i motionen lämnade utredning framginge, att enskilda personer på platsen vore villiga att för framtiden bestrida omkostnaderna för såväl lokal som aflöning till föreståndare för telefonstationen. Till de sålunda gjorda utfästelserna

hade utskottet emellertid ansett böra läggas förbindelse af ortsinvånarna att teckna visst antal abonnemang å telefonförbindelse med den föreslagna ledningen, hvilket antal syntes utskottet lämpligen böra bestämmas till 5. Utskottet hemställde därför, att Riksdagen i anledning af motionen måtte för år 1912 anvisa ett anslag af 14,000 kronor för anordnande af telefonförbindelse från lämplig punkt å fastlandet till Holmön, dock att anläggningen i fråga icke finge utföras, förrän från ortsinvånarna lämnats vederbörlig förbindelse att erlægga afgifter för minst fem telefonabonnemang äfvensom att bestrida kostnaderna för såväl lokal för telefonstationen som aflöning till dess föreståndare.

Vid frågans behandling i Riksdagen stannade kamrarna i skiljaktiga beslut, i det att Första kammaren beslöt, att motionen icke skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda, under det att Andra kammaren biföll statsutskottets hemställan med det tillägg, att Holmö byamän skulle åtaga sig att äfven bekosta för linjen erforderligt antal stolpar från den punkt, där telefonkabeln skulle komma att nå Holmöns strand, till den blifvande stationen. Vid sedermera i ärendet företagen gemensam votering fattade Riksdagen sitt beslut i enlighet med Första kammarens mening, under det att minoriteten, 164 röster af 364 afgifna, ville anvisa 14,000 kronor för anordnande af omförmälda telefonförbindelse under de i Andra kammarens beslut upptagna villkor.

Med en till Kungl. Maj:t inkommen skrifvelse af den 21 oktober 1911 har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län öfverlämnat en af Holmö bys invånare till Kungl. Maj:ts befallningshafvande ingifven skrifvelse af den 26 november 1910, däri ånyo anhållits om åtgärders vidtagande för anläggande af ifrågavarande telefonledning, och har till stöd därför anförts följande.

Framställning  
från öborna.

Holmöns förbindelser med fastlandet vore alltid svåra och ovissa utom de två à tre månader, som Västra Kvarken vore tillfrusen och körbar. Under den öfriga delen af året omöjliggjordes trafiken ofta flera dagar å rad genom storm, drifis m. m. Från den 21 december 1906 till den 20 januari 1907 hade så till exempel ej funnits en enda dag, då posten kunnat komma öfver till fastlandet, och under vintern 1909—1910 hade möjligheten till förbindelse varit oviss från höstetid ända fram till början af februari månad. Då under sådana isoleringstider sjukdomsfall inträffade, vore det omöjligt ej blott att skaffa den sjuke lasarettsvård, om så erfordrades, eller erhålla läkarbesök, utan äfven att få något som helst läkarråd. Hade telefonförbindelse funnits, skulle inom byn befintligt medicinförråd enligt läkares anvisning kunnat ut-

nyttjas långt bättre än nu kunde ske. Äfven i allmänhet för Holmö-befolkningen, som alltid vore hänvisad till knappa möjligheter, skulle en jämn och snabb förbindelse med det öfriga Sverige hafva stort värde. Genom en telefonförbindelse skulle jämväl redan förut befintliga inrättningar, såsom Holmö motorbåt, andelsmejeri, strömmings-salteri samt såg och kvarn, hvilka kostat och alltjämt kostade befolkningen jämförelsevis stora uppföringar, afsevärdt stiga i värde, emedan de då bättre kunde utnyttjas. Att från det allmännas synpunkt en dylik förbindelse skulle hafva betydelse framginge däraf, att inom Holmö församling vore belägna tre fyrplatser, hvilkas invånare i tjänstens såväl som i enskilda ärenden delade bybefolkningens svårigheter med kommunikationer. Lotsverket skulle därför hafva ett direkt intresse af en telefonförbindelse mellan Holmön och fastlandet. Då strandningar ganska ofta förekommo i det svåra farvattnet kring Holmöarna, skulle slutligen betydande värden kunna räddas undan förstöring, om man genom snabb förbindelse kunde erhålla snar bärgningshjälp från fastlandets närbelägna hamnar. Öns befolkning kunde emellertid ej ensam eller ens till någon större del bära kostnaderna för anläggningen och underhållet af telefonförbindelsen med fastlandet. Ett år 1907 afslutadt laga skifte å hela ön hade ådragit dess invånare synnerligen tyngande utgifter. Kommunalutskylderna för år 1910 uppgingo till omkring en krona 25 öre för fyrk.

Enligt den 31 december 1910 och den 22 september 1911 dagtecknade förbindelser, afgifna af ett flertal bland Holmö byamän, hafva dessa numera åtagit sig, därest telefonförbindelse till Holmön komme till stånd,

*att* vid dess utförande kostnadsfritt tillhandahålla stolpar till ledningen på den sträcka, där den ginge fram öfver Holmön;

*att* bidra till anläggningen med 300 mansdagsverken in natura, dock med förbehåll att dagsverken till hufvudsaklig del finge fullgöras å Holmön; samt

*att*, om en samtalsstation inrättades i Holmö by, dels, så länge denna samtalsstation hölles för allmänheten tillgänglig, kostnadsfritt för telegrafverket tillhandahålla lokal för stationen samt aflöna dess föreståndare, dels ock, om de vid denna samtalsstation inkommande, af telegrafverket bestämda samtalsafgifterna under något år ej skulle till sammans uppgå till minst 70 kronor, gälda hvad som däri fattades.

Kronofogden.

I ett till Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 21 mars 1911 afgifvet yttrande har kronofogden i Umeå fögderi — med upplysning

att öns befolkning vid 1910 års utgång utgjorde 439 personer och under vitsordande af behovet för öborna af ifrågavarande telefonförbindelse — på det lifligaste tillstyrkt densamma.

I sin skrifvelse till Kungl. Maj:t den 21 oktober 1911 har Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört hufvudsakligen följande: Af handlingarna i ärendet framginge, att ortsinvånarna numera åtagit sig alla de inom Riksdagen förutsatta villkoren för anordnande af telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön med undantag af åtagandet att erlægga afgifter för minst fem telefonabonnemang. Men i stället hade de förbundit sig att utgöra ej mindre än 300 mansdagsverken in natura samt att garantera en årlig inkomst af samtalsavgifter af minst 70 kronor. Med hänsyn till de stora uppoffringar, Holmöborna sålunda åtagit sig för att få den länge eftersträfvade telefonförbindelsen med fastlandet till stånd, torde åtminstone för närvarande ingen möjlighet förefinnas att från ortsinvånarna erhålla förbindelse att erlægga afgifter för minst fem telefonabonnemang. Hvad ortsinvånarna i de ingifna handlingarna anfört och de uttalanden, som i Riksdagen vid den nyssnämnda motionens behandling gjordes, torde till fullo ådagalägga det stora behof, som för öns befolkning förefunnes att komma i telefonförbindelse med fastlandet. Detta stora behof vore så uppenbart, att redan däri syntes ligga tillräcklig garanti för att befolkningen i sina åtaganden gått så långt, som den trott sig mäktat. För de jordbrukare, fiskare och sälskyttar, som utgjorde öns befolkning, ställde det sig svårt att åtaga sig kontanta årliga utgifter till för dem betydande belopp. Deras villighet och förmåga måste för den skull hellre tagas i anspråk i form af naturaprestationer och dagsverken. Därpå ginge också deras åtagande hufvudsakligast ut. Den bekvämlighet, som flera spridda telefonabonnemang skulle medföra, hade befolkningen åtminstone för närvarande icke råd att påkosta. Dess sträfvan måste tills vidare inskränka sig till att få inom Holmö by, där nästan alla å ön vore boende, en enda telefonstation, hvarest de kunde komma i förbindelse med fastlandet, särskildt under de långa tider af året, då isen icke vore trafikabel. Men denna telefonförbindelse vore långt ifrån att betrakta såsom varande endast en öbefolkningens angelägenhet. De myndigheter, hvilka i frågans tidigare skede varit hörda, hade genom sina uttalanden tydligt gifvit vid handen, att telefonförbindelsen vore önskvärd äfven ur flottans, försvarets och lotsverkets olika synpunkter. Telegrafstyrelsen hade också i sitt yttrande medgifvit, att telefonförbindelsen skulle med-

Kungl. Maj:ts  
befallnings-  
hafvande.

föra beaktansvärda fördelar icke blott för den enskilde utan äfven för det allmänna. Utsikt saknades ingalunda, att icke staten skulle utöfver hjälp åt befolkningen kunna genom telefonförbindelsen bättre tillgodose äfven andra statsintressen och dessutom från det i dessa trakter arbetande bergningsbolag erhålla enskildt telefonabonnemang. Utgiften torde för den skull icke få anses för staten alltför betungande i förhållande till hvad därmed skulle vinnas, lika litet som något sedermera tillämpligt prejudikat för statens direkta bekostande af telefonanläggning åt enskilde därmed torde skapas. Det vore, syntes det, egentligen farhågan för tillkomsten af ett farligt prejudikat, som föranledt Riksdagen att afslå enskild riksdagsmans motion i ämnet. I betraktande här af och på det att ifrågavarande behöfliga telefonförbindelse måtte komma till stånd, hemställde Kungl. Maj:ts befallningshavande slutligen om aflåtande af proposition till Riksdagen om anvisande af erforderliga medel för att med anlåtande af de bidrag, hvartill Holmö byamän utfäst sig enligt förbindelser af den 31 december 1910 och den 22 september 1911, anlägga telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön.

Telegrafstyrelsen.

Sedan telegrafstyrelsen genom remiss anbefallts afgifva utlåtande öfver ifrågavarande framställning, har styrelsen på grund af hvad i ärendet förekommit ansett sig böra i sitt förslag till anslag för kapitalökning för år 1913 upptaga nu ifrågavarande anläggning, för hvilken kostnaden, utom tull för sjökabeln, beräknas till 14,000 kronor.

Telegrafstyrelsen har därför hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att, under förutsättning att Holmö byamän vidblifva sina ofvan omförmälda åtaganden, för anordnande af telefonförbindelse till Holmön anvisa ett anslag af 14,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet.

Då det har synts styrelsen oklokt att belasta kontot för kapitalökning, hvilket väl till hufvudsaklig del erhöle sina tillgångar genom lånemedel, med medel, som skulle direkt återinflyta i statskassan i form af bevillning, ansåge styrelsen, att kabeln för ifrågavarande ledning, hvilken kabel ej tillverkades inom landet, borde få tullfritt införas till Sverige.

Militära myndigheter.

Chefen för generalstaben och chefen för sjätte arméfördelningen hafva uti infortrade utlåtanden tillstyrkt framställningen, därvid den sistnämnde yttrat, att ifrågavarande telefonförbindelse ur militär synpunkt vore af stort gagn.

Lotsstyrelsen har — med åberopande af hvad styrelsen i sitt förberörda yttrande anfört samt med tillkännagifvande, att lotsstyrelsen på framställning af telegrafstyrelsen utfäst sig att för eventuell kabelutläggning ställa en lotsångare till telegrafverkets disposition — anfört, att ett fullständigt tillgodogörande för lotsverkets och sjöfartens räkning af en telefonförbindelse mellan Holmöarna och fastlandet kan vinnas endast om telefonlinjen utsträcker från Holmö by till Stora Fjäderäggs och Holmögadds fyrplatser på östra och södra kusterna af nämnda ögrupp, ehuru en sålunda utsträckt telefonförbindelse af ekonomisk hänsyn för närvarande icke torde böra ifrågasättas. Däremot torde, om telefonförbindelse till Holmö by komme till stånd, Berguddens fyrplats böra förbindas med densamma och lotsverket för denna fyrplats, hvilken jämväl är föreslagen till stormvarningsstation, ingå såsom abonnent. Någon kostnad för ifrågavarande telefonanläggning från fastlandet till Holmön anser lotsstyrelsen emellertid icke böra bestridas af fyr- och båkmedel, hvilken tillgång för närvarande mer än väl är i sin helhet behöflig för tillgodoseende af lotsverkets direkta ändamål.

Frågan om telefonledning till Holmön har, såsom framgår af hvad jag nu anfört, redan under flera år varit aktuell. De skäl, som tala för denna anläggning, äro dels de allmänna statsintressen ur sjöfartens och försvarets synpunkt, hvilka af lotsstyrelsen och de militära myndigheterna framhållits, dels ortsbefolkningens behof af förbättrade kommunikationer med fastlandet, som kraftigt vitsordats af de lokala myndigheterna. Ehuru väl anläggningen ifråga med all sannolikhet ej kommer att bära sig, åtminstone ej på en längre tid framåt, samt ej heller större bidrag från öborna kunna erhållas än de, som redan erbjudits, synas mig dock på en gång så viktiga allmänna intressen och så säregna lokala förhållanden tala för anläggningen, att jag, då kostnaden ej är särskildt betydande, anser mig böra tillstyrka anläggningens utförande.

I fråga om tullfrihet för undervattenskabeln ber jag, med anmälan att tullen enligt gällande taxa af telegrafstyrelsen beräknats till 1,500 kronor, få, i samråd med chefen för finansdepartementet, förorda hvad härutinnan af telegrafstyrelsen äskats.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att dels anvisa ett anslag af 14,000 kronor för anordnande af telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön, under förutsättning att Holmö byamän full-

göra sina i förbindelser af den 31 december 1910 och den 22 september 1911 gjorda åtaganden, dels ock lämna Kungl. Maj:t rätt att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet; samt att medgifva, att den för ifrågavarande telefonanläggning erforderliga undervattenskabel må i riket införas tullfritt.

---

Till hvad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

*Henrik Carlson.*

---